MAGYAR PEDAGÓGIA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
PEDAGÓGIAI BIZOTTSÁGÁNAK FOLYÓIRATA

SZÁZTIZENKETTEDIK ÉVFOLYAM

2. SZÁM

2012

MAGYAR PEDAGÓGIA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
PEDAGÓGIAI BIZOTTSÁGÁNAK FOLYÓIRATA

Alapítás éve: 1892
A megjelenés szünetelt 1948-ban és 1951– 60 között
A folyóirat megjelenését a Magyar Tudományos Akadémia Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottsága támogatta

SZÁZTIZENKETTEDIK ÉVFOLYAM

Szerkesztőség:
Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet
6722 Szeged, Petőfi sgt. 30–34.
Tel./FAX: (62) 544–354
Technikai szerkesztő: Kasik László és Molnár Gyöngyvér
Szerkesztőségi titkár: B. Németh Mária

Journal of the Educational Committee of the Hungarian Academy of Sciences
Editor: Benő Csapó, University of Szeged, H–6722 Szeged, Petőfi sgt. 30–34.
Tel./FAX: 36–62–544354 E-mail: szerk@magyarpedagogia.hu / www.magyarpedagogia.hu

MAGYAR PEDAGÓGIA 112. évf. 2. szám (2012)

TARTALOM

TANULMÁNYOK

KÖNYVEKRŐL

KÖNYVEKRŐL

Horváth H. Attila (2011): Informális tanulás az Aranycsapat korában
Gondolat Kiadó, Budapest. 272 o.

A neveléstörténet kutatott és feldolgozott témái között az elmúlt 150 évben csak egészen kis terület jutott az informális tanulás vizsgálatának. Pedig – ahogyan új könyve elején *Horváth H. Attila* megfogalmazza – ennek kutatása is kiemelkedően fontos, hiszen a környezetből kapott hatások, az anyagi és kulturális mintázatok befolyása az egyén fejlődése, kibontakozása szempontjából nagy jelentőségű. Nem csupán azért újszerű és érdekes a kötet témaválasztása, mert a neveléstörténet kevéssé feltárt területét érinti, hanem azért is, mert benne a legendás Aranycsapatot és korát (ez utóbbit az 1920-as évektől 1956-ig) mutatja be. A fókuszban a hazánkat külföldön is máig szimbolizáló kispesti *Puskás Ferenc* és a Pestszentlőrinchez kötődő másik kulcsjátékos, *Deák Ferenc* (*Bamba*) neveltetése és sportolói pályára kerülése áll.

A kötet szerzője témája alapos feltárásához mikrotörténeti kutatásokat végzett, hangsúlyozottan nem sport-, sokkal inkább társadalom- és neveléstörténeti szempontok szerint vallatva a forrásokat. A mű módszertani és forrástani értelemben is figyelemreméltóan sokszínű, kiemelkedő például az *oral history* felhasználása és a képanyag feldolgozása. Előzőhöz az 1956-os Intézet Oral History Archívuma és a könyv írójának 2009 és 2011 között készített interjúi adtak gazdag háttéranyagot. A képkutatáshoz fotó- és filmes anyagokat is használt, helyi, országos és a világhálón digitálisan hozzáférhető forrásokat egyaránt.

Az első oldaltól az utolsóig érdekfeszítően megírt, a szakírás és a szépírás követelményeinek együttesen megfelelő munka az olvasót nem várt módon izgalmas részletekkel, korábban nem feltárt vagy nem kellően bemutatott összefüggésekkel ismerteti meg. Az informális tanulásról írott bevezető rész önálló tanulmányként bármelyik neveléstudományi folyóiratban is megállná a helyét; a kötet írója jó érzékkel válogatva, logikus rendbe állítva fűzte egybe a témával kapcsolatos olvasmányélményeit. Könyve következő, legterjedelmesebb és központi helyen álló részében sok-sok színes mozaikból, értékes és olykor kuriózumnak tekinthető részletekből állította össze az 1920-as évektől az Aranycsapat fénykoráig terjedő időszak nagy ívű panorámaképét. Ebben a település- és társadalomtörténet mellett helyet kapott a kor szabadidős tevékenységeinek bemutatása, a cserkészet, a Levente Egyesület és a sportegyesületek jellemzése. A mikrokörnyezet bemutatása nyomán bontakozik ki a *Deák* és a *Puskás* család története, a két legendássá vált labdarúgó gyermek- és ifjúkorának, pályakezdésének, sportolói pályafutásának számos mozzanata.

A könyv ezen fejezeteinek annyi, a társadalom- és a neveléstörténet alaposabb megismeréséhez kiindulópontot jelentő egyedi részlete van, hogy ezek miatt is kiemelt figyelmet érdemel a mű középső része. Olyan emberi sorsok, mikrotörténeti részletek kaptak itt helyet, amelyek messze nemcsak a két kiemelt játékosról közvetítenek információkat, hanem szélesebb értelemben is kézzel fogható közelségbe hozzák a század közepének évtizedeit. A történetfelidézések – például a *Raduly József* elmondása alapján *Horváth H. Attila* által rögzített *Lágerválogatott* című rész – pótolhatatlan értékkel bírnak, és valószínűleg nem utoljára kapnak helyet egy kötet hasábjain. Feltételezhetjük, hogy éppen most, az első közlés nyomán kapja őket szárnyra a történészek, neveléstörténészek közössége, és ez a mű lesz majd az ősforrás. A könyvet a gyermekkortörténet iránt érdeklődő olvasók is haszonnal forgathatják, hiszen a kisvárosi mindennapokról az egykori iskolások szabadidős tevékenységei, a szülők és gyerekek, az edzők és tanítványaik korabeli viszonyának részletei szempontjából is sok érdekes részlet szerepel a fejezetekben.

A szerző műve akár már ezzel a terjedelmes fejezettel is zárulhatna, azonban a kötetet végigolvasva kifejezetten örülhetünk *A futball népszerűsége és sorsformáló szerepe* című résznek. A fejezetben foglalt kérdéseket

hazánkban már számos szerző tárgyalta, ám *Horváth H. Attila* bőven tudott még új adatokkal szolgálni a téma kapcsán. Csupán egyetlen, a tartalom további bővítésével kapcsolatos megjegyzésem van: az értékes képek kötetben közölt bemutatásánál alaposabb, több szempontot is beemelő ikonográfiai elemzés is szükséges, ez további adalékokat nyújtana a kiemelkedő futballista-egyéniségek életútjának bemutatásához.

A kötet fontos üzenete az, a szerző által is megfogalmazott gondolat, hogy az Aranycsapat legnagyobb, a Rákosi-korszakra eső sikerei korántsem a diktatúra kisközösségeket felszámoló, a sportot is államosító időszakának fejleményei, hanem világosan látható, forrásokkal jól nyomon követhető módon korábbi előzmények eredményei. A szerző a *Bevezetés*ben idézte *Glatz Ferenc* azon gondolatait, amelyekben a történész kifejezte, hogy „A 'játszó ember' történelmének megismerése a teljes emberi történet megírásának egyik előfeltétele" (10. o.). Ez a kötet sokat tett azért, hogy egy fontos korszak fontos csoportjának, az Aranycsapatnak, az azt alkotó futballistáknak a neveltetése érthető és elemezhető közelségbe kerüljön ugyanis, ami nem csupán azért fontos, mert így a neveléstörténet gazdagodik. A könyv egészében vagy részleteiben jól beilleszthető a hazai pedagógusképzés ajánlott irodalmai közé, és több fejezete segítheti az általános és középiskolai tanárok, az utánpótlás-nevelés iránt elkötelezett sportszakemberek munkáját is. Emellett tágabb, tudományos kutatásokon túlmutató jelentősége is van a témafeltárásnak: *Horváth H. Attila* azt mutatta meg, hogy egy sok gonddal, sőt, történelmi katasztrófákkal terhelt időszakban Magyarország korántsem kiemelt részein is lehetséges volt csodálatos, hosszú időkre példát adó eredmények elérése, és ebben éppen az informális nevelésnek volt meghatározó jelentősége.

Horváth H. Attila könyve hiánypótló és új tudományos eredményeket közlő mű, mely e sorok írója szerint idegen nyelvekre lefordítva külföldön is fontos küldetést tölthetne be, mint nemzeti sikereink, legendás sporttörténeti alakjaink bemutatását, jobb megismerését segítő kiadvány.

Kéri Katalin